

รัฐอิสลาม: ภาพจริงจากหลักคำสอนกับภาพหลอนที่ถูกสร้าง*

สามารถ ทองเผื่อ**

(วันรับบทความ: 1 มิถุนายน 2563/ วันแก้ไขบทความ: 2 กันยายน 2563/ วันตอบรับบทความ: 3 กันยายน 2563)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองว่าด้วย “รัฐอิสลาม” ของท่านศาสดามุฮัมมัดในการสถาปนารัฐอิสลามแห่งนครมะดีนะฮ์ 2) ศึกษาแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองว่าด้วย “รัฐอิสลาม” ของกลุ่มขบวนการไอเอส 3) เปรียบเทียบแนวคิด “รัฐอิสลาม” ของศาสดามุฮัมมัดกับกลุ่มไอเอส 4) ศึกษาข้อคลาดเคลื่อนที่ผิดเพี้ยนถึงแนวคิดของกลุ่มไอเอสจากแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองของท่านศาสดามุฮัมมัด และ 5) ศึกษาผลกระทบของแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองของกลุ่มไอเอส ที่มีผลต่อสังคมไทย ผลจากการศึกษาพบว่า 1) ภาพความจริงของการปกครองรัฐอิสลามสมัยศาสดามุฮัมมัดมีการใช้ระเบียบแบบแผนตามรัฐธรรมนูญมะดีนะฮ์ที่ยอมรับการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมด้วยความสงบไม่นิยมความรุนแรงและปกครองทั้งคนที่เป็นมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม 2) กลุ่มไอเอสเป็นกลุ่มขบวนการมุสลิมซุนนีที่มีแนวคิดเรียกร้องความยุติธรรมโดยใช้อัลกุรอานและแบบอย่างของศาสดา แต่กลุ่มไอเอสได้นำหลักการเพียงแค่ว่าบางประการมาเป็นแรงขับเคลื่อนและเชิญชวนผู้คนให้มาเข้าร่วมต่อสู้ตามวิธีการของกลุ่ม 3) เมื่อเปรียบเทียบแนวคิดรัฐอิสลามของทั้งสองพบว่า กลุ่มไอเอสได้เพิ่มเติมแนวคิดความเชื่อของกลุ่มตนในการบริหารและการปกครอง ไม่ยอมรับในความแตกต่าง ใช้กำลังบังคับกดขี่เพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามยอมรับในอำนาจของตนซึ่งมีความแตกต่างกับท่านศาสดามุฮัมมัด 4) แนวคิดวิธีการที่มีในสมัยศาสดาเป็นที่ยอมรับว่ามีความสงบและมีความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างชาวมุสลิมและไม่ใช่มุสลิมแต่สำหรับกลุ่มไอเอสมีลักษณะการบังคับและกดขี่ผู้คนอันเป็นเหตุไปสู่ความขัดแย้งและสงคราม และ 5) แนวคิดการจัดตั้งรัฐอิสลามของกลุ่มไอเอสส่งผลกระทบต่อสังคมไทยเกิดความหวาดกลัวต่ออิสลาม ทำให้บางพื้นที่ในประเทศไทยมีการต่อต้านศาสนาอิสลาม

คำสำคัญ: รัฐอิสลาม, ศาสดามุฮัมมัด, ไอเอส

* บทความนี้มาจากรายงานวิจัยเรื่อง “รัฐอิสลาม” ภาพจริงจากหลักคำสอนกับภาพหลอนที่ถูกสร้าง” ซึ่งได้รับการสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รหัสโครงการ POL6204084S

** รองศาสตราจารย์ ดร., คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Islamic State: the Truth from the Doctrine and the Illusion Created^{*} Samart Thongfhua^{**}

(Received Date: November 22, 2019, Revised Date: May 26, 2020, Accepted Date: June 22, 2020)

Abstract

The objectives of this research article are 1) To study the concept of Political ideology “Islamic State” of Prophet Muhammad in establishing the Islamic State of Medina. 2) To study the Political Ideology on "Islamic State" of IS Movement. 3) To compare the Political ideology of the "Islamic State" between the Prophet Muhammad and the IS. 4) To study the concepts of the IS that changed from the Prophet Muhammad and 5) To study the impact of IS concept to Thai society. The results of study found that 1) The reality of Islamic rule is the state was formed during the Prophet Mohammed's reign which used the Medina Constitution to accept the coexistence of people in society with peace, non-violence, to rule both Muslim and non-Muslim. 2) The IS group is a Sunni movement that has the concept and method of demanding justice for Islam by using the Qur'an and the Prophet's example (*Sunnah*), but the IS has adopted certain principles That is specifically about violence in the war that Islam has experienced in the past become a driving force for negative power and calling for people to join in the fight according to the methods of the movement. 3) Compared to the IS, it is found that the management style and concepts used have increased the thought of their own beliefs in administrative management. IS denied differences use force to enslave the opponents to accept their power. 4) The conceptual methods used during the Prophet's time are considered peaceful and full of mutual cooperation between Muslims and non-Muslims, but for the movement's groups, it is forcing people to be under Commanding and oppressing the people, causing conflicts and wars. 5) The idea of establishing the Islamic State in the movement has resulted in the fear of Islam. As a result, many areas in Thailand are anti-Islam.

Keywords: Islamic State, Prophet Muhammad, IS

^{*} This article from the research project on “Islamic State: the Truth from the Doctrine and the Illusion Created” with was fund by Faculty of Political Science Research Fund Prince of Songkla University (Project Code No. POL6204084S)

^{**} Associate Professor, Dr., Faculty of Political Science, Prince of Songkla University, Pattani campus

บทนำ

อิสลามเป็นทางนำในการดำรงชีวิตในทุก ๆ ด้านของมุสลิมทุกคน เนื้อหาคำสอนและบทบัญญัติต่าง ๆ ไม่เพียงแต่จะเป็นเรื่องความเชื่อ ความศรัทธาในพระเจ้าเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงเรื่องราวทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวิทยาการสาขาต่าง ๆ ด้วย สำหรับมุสลิมทุกคนแล้ว อิสลามเปรียบเสมือนกรอบแห่งการดำเนินชีวิตที่พระเจ้าได้กำหนดไว้เพื่อประโยชน์สุขแก่ผู้ที่ปฏิบัติ ตามทั้งโลกนี้และโลกหน้า ดังนั้นประเด็นเรื่องศาสนาอิสลามในบริบทแนวคิดทางการเมืองและการทำความเข้าใจระบบการเมืองโลก โดยเฉพาะแนวคิดที่ว่าด้วย “รัฐอิสลาม” นั้นได้ถูกฉายภาพในสังคมโลกอย่างมากมาย ทว่าทั้งหมดเหล่านั้นล้วนมี “ภาพจริง” จากหลักคำสอนและ “ภาพหลอน” ที่ถูกสร้างขึ้นปนเปกันไปเสมอ การทำความเข้าใจอุดมการณ์ทางการเมืองว่าด้วย “รัฐอิสลาม” ตามแบบฉบับและหลักคำสอนของท่านศาสดามุฮัมมัดจึงเป็นหนึ่งในแนวทางสำคัญในการดำเนินงานทางด้านการเมืองการปกครองและการเผยแพร่แนวคิดที่ถูกระบุไว้ในหลักคำสอนในอัลกุรอาน บ่อยครั้งที่ภาพหลอนของ “รัฐอิสลาม” ได้ถูกฉายเข้าจนเป็นที่น่าสะพรึงกลัว เพราะทั้งหมดล้วนถูกนำเสนอเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มที่ออกมาเคลื่อนไหวซึ่งแน่นอนว่าภาพหลอนและความหวาดกลัวได้ถูกเผยแพร่ไปสู่สังคมทางด้านการเมืองในแต่ละประเทศ จนกลายเป็นพัฒนาการทางความคิดและนโยบายทางการเมืองที่ถูกฉายซ้ำความรุนแรงในทุกอาณาบริเวณของโลก แตกต่างกันไป โดยเฉพาะภาพที่ถูกสะท้อนออกมาด้วยการปรากฏตัวของ “กองกำลังรัฐอิสลามแห่งอิรักและซีเรีย” (ISIS: Islamic State of Iraq and Syria) หรือ “กองกำลังรัฐอิสลามแห่งอิรักและลิแวนท์” (ISIL: The Islamic State of Iraq and the Levant) ซึ่งใครหลายคนต่างรู้จักมักคุ้น และได้ยินอย่างแพร่หลายในปัจจุบันว่ากลุ่มไอซิส (ISIS) หรือไอเอส (IS) นั้นเอง (จรัญ มะลูลีม, 2557)

ประเด็นของคำว่า “รัฐอิสลาม” เริ่มเป็นที่สนใจแก่สังคมโลกมากขึ้นเมื่ออับดุลบักร์ บัฆดาดี ได้ประกาศตัวเป็นคอลีฟะฮ์ (ผู้นำที่ปกครองอาณาจักรซึ่งดูแลกิจการศาสนาและกิจการของรัฐ) ของกลุ่ม “กองกำลังรัฐอิสลามแห่งอิรักและซีเรีย” พวกเขาเป็นกลุ่มสำนักคิดซุนนี (Sunni) มีฐานปฏิบัติการในประเทศอิรักและซีเรีย เป้าหมายอันชัดเจนของกลุ่มเพื่อทำการ “จัดตั้งรัฐอิสลามภายใต้ระบอบคอลีฟะฮ์” และหลังจากการประกาศตัวไม่นาน แนวคิดการก่อตั้งรัฐอิสลามเริ่มขยายตัวไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ของสองประเทศนี้ ปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลให้มีทรศนะมากมายเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของกลุ่มไอเอสอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น มีความเห็นกันว่าเป็นกลุ่มก่อการร้ายที่ใช้ความรุนแรงและความโหดเหี้ยมสังหารผู้คนเพื่อขึ้นสู่อำนาจ เป็นต้น อย่างไรก็ตามในหลักการของศาสนาอิสลามแล้วนั้น อิสลามได้วางระบอบการปกครองไว้อย่างชัดเจนด้วยการบัญญัติสิทธิโดยทั่วไปของพลเมืองและผู้อาศัยที่อยู่ภายใต้การคุ้มครองของรัฐอิสลาม ได้แก่ สิทธิด้านเกียรติแห่งความเป็นมนุษย์ สิทธิด้านความมีอิสระในความเชื่อ สิทธิด้านการยึดมั่นในบทบัญญัติของศาสนา สิทธิด้านความยุติธรรม สิทธิด้านการให้ความคุ้มครองต่อเลือดเนื้อ ทรัพย์สินและเกียรติ สิทธิด้านการป้องกันจากศัตรูผู้รุกราน สิทธิหลักด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและสิทธิด้านการให้หลักประกันสังคม (ศอลีห์หุสัยน์ อัลอายิด, 2548) จากภาพของกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวรัฐอิสลามไอเอสทำให้สังคมโลกเห็นว่า อิสลามคือกลุ่มผู้นิยมใช้ความรุนแรงส่งผลให้สังคมโลกเริ่มมีความหวาดกลัวกับชาวมุสลิมและเกิดความหวาดระแวงในชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง ภาพความรุนแรงเหล่านี้ได้ถูกต่อต้านจากมุสลิมอีกหลายกลุ่มและมองว่าการปฏิบัติการของกลุ่มไอเอส

ด้วยความรุนแรงนั้นคือการบิดเบือนหลักคำสอนของอิสลาม และสิ่งนี้คือ “ภาพหลอน” ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อทาบถม “ภาพจริง” ว่าด้วยรัฐอิสลามของท่านศาสดามุฮัมมัด ปรากฏการณ์ดังกล่าวมีอิทธิพลต่อค่านิยม ความเชื่อ ทักษะคิดและความรู้สึกร่วมของผู้คนทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพลักษณ์ของมุสลิมในสังคมไทยซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยอาจถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของ “ผู้นิยมใช้ความรุนแรง” หรือหนึ่งในกลุ่ม “ผู้ก่อการร้าย” ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมจะต้องตั้งคำถามอย่างมากมายกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องทำการศึกษาเพื่อมีส่วนในการคลี่คลายข้อสงสัยในประเด็นดังที่ได้กล่าวไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองว่าด้วย “รัฐอิสลาม” ของท่านศาสดามุฮัมมัด ในการสถาปนารัฐอิสลามแห่งนครมะดีนะฮ์
2. เพื่อศึกษาแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองว่าด้วย “รัฐอิสลาม” ของกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวไอเอส
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองว่าด้วย “รัฐอิสลาม” ระหว่างของท่านศาสดามุฮัมมัดกับกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวไอเอส
4. เพื่อศึกษาข้อคลาดเคลื่อนถึงแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองของกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวไอเอส จากแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองของท่านศาสดามุฮัมมัด
5. เพื่อศึกษาผลกระทบของแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองที่คลาดเคลื่อนของกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวไอเอสที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการวิจัยจากการเก็บข้อมูลเอกสาร การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านอิสลามศึกษาและด้านรัฐศาสตร์โดยยึดตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยได้มีการออกแบบสาระสำคัญที่จะนำมาเป็นหัวข้อหลักของการศึกษา แยกเป็นหัวข้อใหญ่และย่อย ทั้งนี้ก่อนจะได้มาซึ่งหัวข้อดังกล่าวจำเป็นต้องทบทวนวรรณกรรมเป็นเบื้องต้นก่อนว่าจะลำดับความสำคัญเรื่องใดก่อนและหลัง และหัวข้อใดควรเป็นหัวข้อใหญ่และหัวข้อย่อยตามลำดับเครื่องมือวิจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือการออกแบบสัมภาษณ์เชิงเจาะลึก ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบการสัมภาษณ์หลังจากการดำเนินการวิจัยจากเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึกได้ดำเนินการเพื่อเติมเต็มความสมบูรณ์ของสาระการวิจัย และบางทีขณะที่อาจแปลกแยกจากที่ได้จากเอกสาร ทำการสัมภาษณ์ตามกรอบของวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ส่วนคำถามเป็นการถามแบบไม่มีโครงสร้างและข้อคำถามอาจมีความแตกต่างของข้อมูลและพยายามหลีกเลี่ยงคำถามที่อาจมีผลกระทบต่อผู้วิจัยและผู้ให้สัมภาษณ์ หลังจากนั้นได้มีวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาโดยใช้ศาสตร์ทางประวัติศาสตร์ อิสลามศึกษาและรัฐศาสตร์มาบูรณาการในการวิเคราะห์เพื่อให้การวิเคราะห์มีความครอบคลุมและตรงประเด็น ภายหลังจากที่ได้ทำการศึกษา

งานเอกสารวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์และจัดสนทนากลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องตามระเบียบวิธีวิจัยที่ได้กำหนดเอาไว้แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาเขียนวิเคราะห์เชิงพรรณนาตามที่ได้ระบุไว้ในวิธีการดำเนินการวิจัยนำมาซึ่งผลการศึกษาและอภิปรายผลต่อไป

นิยามคำศัพท์

รัฐอิสลาม หมายถึง รัฐที่นำหลักการของศาสนาอิสลามมาใช้ในการเมืองการปกครองและการบริหารภายในรัฐนั้น และเป็นรัฐที่ไม่แยกระหว่างเรื่องราวทางการเมืองออกจากเรื่องทางศาสนา

ISIS (Islamic State of Iraq and Syria) หรือ IS หมายถึง ขบวนการกองกำลังรัฐอิสลามเดิมมีชื่อเรียกว่า กองกำลังรัฐอิสลามแห่งอิรักและซีเรีย ต่อมาเรียกกันว่ากลุ่มไอเอส (IS – Islamic State) เป็นกลุ่มขบวนการที่ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะจัดตั้งรัฐอิสลามภายใต้คอลีฟะฮ์ (ผู้นำที่ปกครองอาณาจักรซึ่งดูแลกิจการศาสนาและกิจการของรัฐ)

ศาสดามุฮัมมัด หมายถึง ศาสดาองค์สุดท้ายของศาสนาอิสลามที่นำหลักคำสอนของอิสลามมาเผยแผ่แก่มนุษยชาติ และท่านยังเป็นผู้ดำเนินการปกครองเมืองมะดีนะฮ์ตามหลักปฏิบัติแห่งรัฐธรรมนูญมะดีนะฮ์

นครมะดีนะฮ์ หมายถึง ชื่อเมือง ๆ หนึ่ง ปัจจุบันอยู่ในประเทศซาอุดีอาระเบียมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าเมืองยัษริบเป็นถิ่นอาศัยของกลุ่มคนสามกลุ่มใหญ่ ๆ คือ ชาวอาหรับเผ่าเอาซ ชาวอาหรับเผ่าคือซุร็อยญ์และชาวยิว ซึ่งทั้งสามกลุ่มนี้มีกลุ่มชาวยิวเพียงกลุ่มเดียวที่ไม่ได้เข้ารับอิสลาม เมืองมะดีนะฮ์มีการปกครองตามรัฐธรรมนูญแห่งมะดีนะฮ์ที่คนในเมืองช่วยกันคิดขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางการปกครองตามหลักการอิสลาม โดยมีศาสดามุฮัมมัดเป็นเจ้าผู้ปกครอง

ทบทวนเอกสารวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทบทวนเอกสารวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองว่าด้วยรัฐและลักษณะพื้นฐานของรัฐอิสลาม นครมะดีนะฮ์ที่เป็นแบบอย่างของรัฐอิสลาม รัฐธรรมนูญมะดีนะฮ์ ผู้นำรัฐในอิสลาม แนวคิดว่าด้วยการก่อการร้ายในโลกมุสลิม ตลอดจนแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองว่าด้วยรัฐอิสลามของกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวไอเอส เพื่อนำมาเปรียบเทียบแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองว่าด้วย “รัฐอิสลาม” ระหว่างของท่านศาสดามุฮัมมัดกับกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวไอเอส อีกทั้งเพื่อศึกษาข้อคลาดเคลื่อนถึงแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองของกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวไอเอสจากแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองของท่านศาสดามุฮัมมัด และยังคงศึกษาถึงผลกระทบของแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองที่คลาดเคลื่อนของกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวไอเอสที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน

- **แนวคิดว่าด้วยรัฐและลักษณะพื้นฐานของรัฐอิสลาม**

ตามแนวคิดอิสลามนั้นรัฐเป็นสิ่งจำเป็นตามธรรมชาติของมนุษย์ที่จะเป็นกลไกสำคัญอันจะนำไปสู่จุดมุ่งหมายแห่งอิสลามได้ คือการนำอิสลามมาใช้เพื่อสร้างความสันติและความเป็นธรรมในทุกแง่มุมของชีวิตของทั้งปัจเจกบุคคลและส่วนรวม ทั้งนี้รัฐยังมีอำนาจในการส่งเสริมการทำความดีและยับยั้งการทำความชั่วซึ่งเป็นความชอบธรรมของรัฐในการให้คุณให้โทษดังกล่าวได้ แต่ก็ก็เป็น

ที่น่าแปลกใจที่ในอัลกุรอานมิได้พบคำว่ารัฐเลย ในยุคแรกแนวคิดเรื่องรัฐและสังคมเป็นสิ่งเดียวกัน อัลกุรอานได้เพียงกล่าวถึงอำนาจที่ได้จัดตั้งอย่างเป็นระบบที่เป็นของพระเจ้า ในขณะที่คำว่า “เดาละฮ์” (ปัจจุบันเทียบเท่ากับคำว่ารัฐ) เพิ่งได้รับความนิยมในสมัยอาณาจักรอาบาซิดเท่านั้น (ราวปี ค.ศ. 750–1258) แต่อย่างไรก็ตามท่านอาบูอะลาเมาคุดีได้แยกแยะองค์ประกอบหลักของระบบการเมืองการปกครองอิสลามไว้สามประการด้วยกันดังนี้ ประการแรกคือแนวคิดเรื่องความเป็นเอกภาพของอัลเลาะห์หรือเตฮ์ฮิดในที่นี้หมายถึงมุสลิมต้องเชื่อว่าอัลเลาะห์เพียงพระองค์เดียวที่ เป็นผู้สร้าง ผู้อภิบาลและผู้มีอำนาจสูงสุดสากล มีสิทธิในการบังคับบัญชาและสั่งห้ามวางกฎระเบียบต่าง ๆ ไม่มีผู้ใดเป็นภาคีต่อพระองค์ ซึ่งสิ่งนี้เป็นการปฏิเสธอธิปไตยของมนุษย์ในทางการเมืองและในเรื่องของกฎหมายทั้งในระดับบุคคลหรือส่วนรวม เพราะไม่มีใครมีอำนาจในการออกกฎหมายนอกจากอัลเลาะห์เท่านั้น ประการที่สอง คือแนวคิดที่ว่าด้วยความเป็นศาสนาของมุฮัมมัดหรือริสาละฮ์ซึ่งศาสดามุฮัมมัดคือตัวแบบสำหรับการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์แบบของมุสลิม คำสอนการปฏิบัติและการยอมรับของท่านเรียกว่าซุนนะฮ์ ซึ่งเป็นข้ออธิบายอัลกุรอานที่ชาวมุสลิมต้องศึกษาและปฏิบัติตามทั้งอัลกุรอานและซุนนะฮ์ของท่านศาสดามุฮัมมัดทั้งสองรวมกันก็คือ ชารีอะห์นั่นเอง และประการที่สาม คือแนวคิดที่ว่าด้วยการเป็นตัวแทนบนหน้าแผ่นดินของอัลเลาะห์หรือเรียกว่าคาลิฟาฮ์ฮ์ในที่นี้หมายถึงการใช้อำนาจในทางการเมืองการปกครองเพื่อบรรลุเจตจำนงของอัลเลาะห์ซึ่งมุสลิมต้องปฏิบัติตนในฐานะตัวแทนเท่านั้นมิใช่ในฐานะเจ้าของ มุสลิมจึงไม่มีสิทธิปฏิบัติตามอำเภอใจ รัฐอิสลามครั้งแรกที่มีมาคือนครรัฐมะดีนะฮ์ที่ปกครองโดยท่านศาสดามุฮัมมัดเองโดยรูปแบบของรัฐนั้นเป็นแบบสาธารณรัฐและรัฐอิสลามก็ได้เป็นรัฐทางโลก (secular) ที่แยกเรื่องราชการเมืองออกจากเรื่องราวศาสนาท่านเป็นผู้นำทั้งทางโลกและทางธรรมปกครองโดยยึดวิวัฒนาการหรือวะฮ์ยูของอัลเลาะห์ (สามารถ ทองเผือก, 2562)

แม้ว่าอัลกุรอานจะไม่กล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับรัฐอิสลามโดยตรง แต่อัลกุรอานจะกล่าวถึงเพียงเรื่องหลัก ๆ หรือพื้นฐานกว้าง ๆ เท่านั้น ซึ่งครอบคลุมถึงอำนาจเด็ดขาดของอัลเลาะห์กล่าวถึงการปกครองที่เป็นความรับผิดชอบที่มนุษย์ได้รับมอบหมายจากอัลเลาะห์ การดำเนินการปกครองโดยผ่านหน้าที่ของผู้ปกครอง หน้าที่ของประชาชน เป็นต้น ดังที่ได้ปรากฏในอัลกุรอานความว่า “แท้จริงอัลเลาะห์ทรงใช้พวกเจ้าให้มอบคืนบรรดาของฝากแก่เจ้าของของมัน และเมื่อพวกเจ้าตัดสินระหว่างผู้คน พวกเจ้าจะต้องตัดสินด้วยความยุติธรรม แท้จริงเราทรงแนะนำพวกเจ้าด้วยสิ่งซึ่งดีจริง ๆ แท้จริงอัลเลาะห์เป็นผู้ทรงได้ยินและทรงเห็น” และ “ผู้คร่ำครวญทั้งหลายจงเชื่อฟังอัลเลาะห์และเชื่อฟังศาสดาเถิดและผู้ปกครองในหมู่พวกเจ้าด้วย แต่ถ้าพวกเจ้าขัดแย้งกันในสิ่งใดก็จงนำสิ่งนั้นกลับไปยังอัลเลาะห์และศาสดา หากพวกเจ้าคร่ำครวญต่ออัลเลาะห์และวันปรโลกนั้นแหละเป็นสิ่งที่ดียิ่งและเป็นการกลับไปที่สวยงาม” (อัลกุรอาน 4, น.58–59) โองการดังกล่าวได้กล่าวถึงสิ่งสามประการคือ (1) ผู้นำรัฐอิสลามที่แท้จริงนั้นคือผู้ที่รักษาความไว้วางใจหรืออามานะฮ์จากพระเจ้าและท่านศาสดาของพระองค์ และด้วยอามานะฮ์นั้นเขาต้องมีความรับผิดชอบในการดำเนินการตามบทบัญญัติอิสลาม ตลอดจนทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความอุดมสมบูรณ์ผาสุก (2) ศาลเป็นผู้ที่รับผิดชอบเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม (3) ประชาชนจะต้องมีความรับผิดชอบในการเชื่อฟังผู้นำรัฐในทุก ๆ ด้านเนื่องจากเขาเป็นผู้ได้รับอามานะฮ์จากอัลเลาะห์

สำหรับที่มาของอำนาจสูงสุดหรือแหล่งที่มาของอำนาจในการปกครองรัฐนั้นมาจากพระเจ้าคืออัลเลาะห์เพียงผู้เดียว อำนาจการปกครองในด้านอื่น ๆ มาจากประชาชน โดยที่ประชาชนจะมอบอำนาจโดยวิธีการจรรงักตื้อต่อผู้ปกครอง พระเจ้าได้มอบอำนาจและความประสงค์ของพระองค์แก่ประชาชาติอิสลามทุกคนให้เป็นคอลีฟะฮ์ของพระองค์บนหน้าแผ่นดินนี้เพื่อให้คำสั่งของพระองค์เป็นจริงขึ้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการปกครอง จากข้อกำหนดดังกล่าวประชาชาติอิสลามมีหน้าที่สถาปนากการปกครองอิสลามด้วยการคัดเลือกผู้นำโดยฝ่ายสภาชুরอ ซึ่งสิ่งนี้นับเป็นการมอบอำนาจของประชาชนอันเป็นที่มาของอำนาจการปกครองในอิสลาม ในขณะที่เอสโปซิโต (Esposito, 2003) กล่าวว่ารัฐอิสลามนั้นคือแนวความคิดอุดมการณ์ทางการเมืองสมัยใหม่ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับอิสลามการเมือง ตามหลักทฤษฎีนั้นคำว่า “รัฐอิสลาม” มักถูกแขวนไว้บนหลักการขั้นพื้นฐานของคำว่า “ประชาชาติอิสลาม” “ความยุติธรรม” และ “ผู้นำทางการเมือง” อำนาจอธิปไตยของผู้ครองนครนั้น ได้รับการสนับสนุนด้วยระบบการปรึกษาหารือ (ชुरอ) สนธิสัญญาประชาคมและการให้สัตยาบรรณของผู้นำ (บัยอะฮ์) ผู้ครองนครเปรียบเสมือนผู้คุ้มครองพลเมืองและหลักความเชื่อของตน นักการศาสนา (อุลามาฮ์) เปรียบเสมือนที่ปรึกษาและผู้ให้คำตักเตือนแก่กิจการต่าง ๆ ของผู้ครองนครตลอดจนการพิพากษานั้นขึ้นอยู่กับหลักกฎหมายของศาสนา”

นอกจากนี้แล้ว หากพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของรัฐซึ่งอาจจะก่อรูปขึ้นบนพื้นฐานของอัลกุรอานและสุนนะห์ที่ได้ถูกวางไว้โดยพระเจ้า ดังที่อัลเลาะห์ทรงตรัสว่า “โดยแน่นอนเราได้ส่งบรรดาศาสดาของเราพร้อมด้วยหลักฐานทั้งหลายอันชัดแจ้งและเราได้ประทานคัมภีร์และความยุติธรรมลงมาพร้อมกับพวกเขา เพื่อมนุษย์จะได้ดำรงอยู่บนความเที่ยงธรรมและเราได้ให้มีเหล็กขึ้นมาเพราะในนั้นมีความแข็งแกร่งมากและมีประโยชน์มากหลายสำหรับมนุษย์” (อัลกุรอาน 57, น.25) ในโองการนี้เหล็กเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจทางการเมืองและทำให้กระจ่างชัดว่าภารกิจของท่านศาสดามุฮัมมัดคือการกำหนดเงื่อนไขซึ่งประชาชนผู้เป็นมวลชนจะได้รับความยุติธรรมทางสังคมอย่างแน่นอนตามมาตรฐานที่ได้ประกาศไว้โดยพระเจ้าในอัลกุรอาน ในอีกโองการหนึ่งอัลเลาะห์ทรงตรัสว่า “มุสลิมคือหากเรามอบอำนาจปกครองในแผ่นดินแก่พวกเขา พวกเขา ก็ดำรงการละหมาดบริจาคทานชะกาตใช้ในการทำความดีและห้ามในการกระทำสิ่งที่ต้องห้ามและสิ่งที่ไม่ยุติธรรม” (อัลกุรอาน 22, น.41) เป็นสิ่งที่ประจักษ์แล้วแก่ทุกคน ผู้ที่ได้รับภาพสะท้อนจากโองการเหล่านี้ว่าวัตถุประสงค์ของรัฐซึ่งมองเห็นภาพได้โดยโองการอัลกุรอานเป็นผลดีมิใช่ผลร้าย วัตถุประสงค์ของรัฐนั้นมีได้มีเพียงการปกป้องประชาชนเพื่อไม่ให้ทำลายกันและกัน ปกป้องอิสรภาพของเขาและเพื่อปกป้องพลเมืองจากการรุกรานของชาวต่างชาติเท่านั้น แต่ยังมีมุ่งหวังให้มีวิวัฒนาการและพัฒนาความยุติธรรมทางสังคมที่สมดุลกัน

สำหรับลักษณะพื้นฐานของรัฐอิสลามสามารถอนุมานได้จากแถลงการณ์ของอัลกุรอานอันบริสุทธิ์ตามที่แสดงไว้ในงานเขียนของคุรอซีด อะห์หมัด “อิสลาม: ความหมายและคำสอน” (จริญมะลูลีม, 2541) เอาไว้ดังนี้ คือ ประการแรก ไม่มีบุคคลใด ชนชั้นใดหรือกลุ่มใดหรือแม้แต่ประชาชนทั้งหมดในรัฐจะอ้างอำนาจอธิปไตยได้ พระผู้เป็นเจ้าของพระองค์เดียวเท่านั้นที่มีอำนาจอย่างแท้จริงคนอื่น ๆ นั้นเป็นเพียงประชากรของพระองค์เท่านั้น ประการที่สอง พระผู้เป็นเจ้าของพระองค์คือผู้ที่ออกกฎหมายและอำนาจหน้าที่ในการออกกฎหมายอันสมบูรณ์นั้นอยู่ที่พระองค์ ผู้ศรัทธาไม่อาจ

ตรากฎหมายขึ้นมาใช้ได้อย่างสิ้นเชิงหรือพวกเขาสามารถแก้ไขกฎหมายใด ๆ ที่พระผู้เป็นเจ้าของเขา กำหนดไว้ได้ แม้ว่าความปรารถนาที่จะให้ผลของการออกกฎหมายหรือการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย ของพระผู้เป็นเจ้าของเขาจะมีความเห็นพร้อมเพรียงกันก็ตาม และประการสุดท้ายคือในทุก ๆ แห่งรัฐอิสลาม จะต้องสถาปนาขึ้นบนกฎหมายที่วางไว้โดยพระผู้เป็นเจ้าของเขาโดยผ่านศาสดาของพระองค์ รัฐบาลที่ บริหารรัฐดังกล่าวมีสิทธิได้รับการเชื่อฟังอันเนื่องมาจากประสิทธิภาพของมันในฐานะหน่วยงานทาง การเมืองที่ตั้งขึ้นมาเพื่อนำกฎหมายของพระผู้เป็นเจ้าของเขามาใช้ซึ่งจนถึงเวลานี้ก็ได้ปฏิบัติด้วย ประสิทธิภาพอย่างนั้นอยู่ถ้าหากรัฐบาลไม่เอาใจใส่ต่อกฎหมายที่ได้มาจากพระผู้เป็นเจ้าของเขาแล้วการ บัญชาการของรัฐบาลก็จะไม่เชื่อมต่อกัน

• นครมะดีนะฮ์แบบอย่างรัฐอิสลาม

ท่านศาสดามุฮัมมัดเริ่มสถาปนารัฐอิสลามขึ้นได้ถูกเริ่มต้นขึ้น ณ นครมะดีนะฮ์ ใน ปี ค.ศ. 622 หลังจากการอพยพของท่านกับบรรดาเหล่ามิตรสหายร่วมอุดมการณ์อิสลาม กล่าวคือท่านศาสดามุฮัมมัดถูกโจมตีอย่างหนักจากผู้ปฏิเสธและกลุ่มต่อต้านแนวคิดอิสลาม ในช่วง ที่ท่านพำนักอยู่ในนครมักกะห์ การทำงานเพื่อเรียกร้องอิสลามของท่านนั้น ได้ดำเนิน อยู่ในบ้านเกิดเป็นเวลา 13 ปี หลังจากที่ท่านได้รับวิโรจน์จากพระผู้เป็นเจ้าของเขาผ่านคัมภีร์อัลกุรอาน ท่านได้รับคำสั่งประการสำคัญนั่นก็คือ “การปฏิบัติความเชื่อของผู้คนให้หันมาเคารพและสักการะ พระเจ้าเพียงองค์เดียว” การทำงานเพื่อเผยแพร่อิสลามดังกล่าวเริ่มขยายตัวและเบียดขับความเชื่อเดิม ๆ ออกจากสังคมอาหรับ เมื่อการประกาศศักรธรรมครั้งใหม่ได้เกิดขึ้นในแผ่นดินอาหรับ อิทธิพลต่าง ๆ ตลอดจนค่านิยม ความเชื่อ การปฏิบัติที่เคยดำรงอยู่ในยุคสมัยดังกล่าวนั้นเริ่มถูกเปลี่ยนแปลงไป จนผู้คนมากมายได้เข้าสู่รั้วความเชื่อแห่งใหม่นั้นคือ “อิสลาม” ท่านศาสดามุฮัมมัดพร้อมกับบรรดา เหล่าสาวกที่สังกัดกลุ่มแนวคิดอิสลามที่เพิ่งเกิดขึ้นมาใหม่เริ่มถูกต่อต้านจากกลุ่มอำนาจทางความคิด และความเชื่อเก่า ส่งผลให้การอพยพจึงเกิดขึ้น ซึ่งเป็นหมุดหมายและการรู้จักห้วงยามดังกล่าวว่า “การอพยพ” หรือการเริ่มต้นนับปฏิทิน “ฮิจเราะห์ศักราช” ของอิสลามนั่นเอง เมื่ออิสลาม ได้เริ่มก่อตั้งฐานปฏิบัติการเคลื่อนไหวทางด้านสังคมและความเชื่อขึ้นในนครมะดีนะฮ์ ท่านศาสดา จึงได้ให้มี “รัฐธรรมนูญของชาวมะดีนะฮ์” ขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันให้กับ “สังคมพหุวัฒนธรรม” ในช่วงเวลาดังกล่าว (สามารถ ทองเผื่อ, 2562, น.43–51) อย่างไรก็ตาม คำว่ารัฐอิสลามในมุมมอง ของฮามิดุลลอฮ์ (Hamidullah, 2007) นั้นมองว่ารัฐอิสลามได้ถูกสถาปนาขึ้นอย่างสมบูรณ์ จนครอบคลุมวิถีชีวิตของผู้คนและพบเห็นได้เฉพาะในยุคสมัยของท่านศาสดามุฮัมมัดและ บรรดาผู้ติดตามผู้ทรงธรรมเท่านั้น สอดคล้องกับในงานศึกษาของอิมรอน มะลูลีม (2536) ได้อธิบายไว้ว่าจากการเผยแพรศาสนาในเมืองมักกะห์ 13 ปี ของท่านศาสดา เพื่อให้ประชาชาติและ ศาสนาอิสลามปลอดภัยจากความเลวร้าย ท่านได้รับบัญชาจากพระเจ้าให้ทำการอพยพจาก นครมักกะห์ สู่นครมะดีนะฮ์ท่านได้เดินทางถึงนครมะดีนะฮ์ใน ปี ค.ศ. 622 ท่านให้ความสำคัญ ในการสถาปนานครรัฐอิสลาม ดังนี้คือ 1) ให้ดำเนินการตามบทบัญญัติอิสลามในทุก ๆ ด้านของ การดำเนินชีวิต 2) การสถาปนาอำนาจการปกครองขึ้นมาเพื่อรักษาความสงบสุขและความมั่นคง ของรัฐ 3) สร้างกองทัพที่สามารถสร้างความมั่นคงและสามารถรักษาความมั่นคงของรัฐ จากการรุกรานภายนอก 4) มีแหล่งรายได้ของรัฐที่พอเพียง 5) ประชากรชาวมุสลิมมีความจงรักภักดี และ

6) ให้มีเขตการปกครองที่มั่นคง ในการอยู่ร่วมกันของประชาชนแห่งนครมะดีนะฮ์นั้น ท่านศาสดาพยายามให้ทุกคนเลิกยึดถือเผ่าของตนเองเป็นใหญ่ ท่านศาสดายามรวมประชาชนในนครมะดีนะฮ์เข้าเป็นกลุ่มเป็นก้อนอันเดียวกัน โดยเรียกพวกยัซริบที่ให้ความช่วยเหลือว่า *อันศอร* ซึ่งหมายถึงผู้ที่ช่วยเหลือพวกมุสลิมที่อพยพมาจากนครมักกะห์และผู้อพยพจากมักกะห์ยเรียกกันว่า *พวกมุฮาญิรูน* เพื่อที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอันศอรกับพวกมุฮาญิรูนให้ใกล้ชิดสนิทสนมกันยิ่งขึ้น ท่านศาสดาจึงได้ทราบความรู้สึกถึงความเป็นพี่น้องกันของคนเหล่านั้น โดยยึดถือหลักการที่แท้จริงของอิสลามที่ท่านได้รับมาจากพระเจ้า ท่านศาสดารู้ว่าอาณาจักรอิสลามจะยิ่งใหญ่และมีรากฐานมั่นคงแข็งแกร่งไม่ได้หากไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากบุคคลทุกฝ่าย

• รัฐธรรมนูญแห่งมะดีนะฮ์: ต้นแบบสัญญาประชาคม

Bowering (2013) กล่าวว่ารัฐธรรมนูญแห่งมะดีนะฮ์นั้นเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ชิ้นสำคัญของท่านศาสดามุฮัมมัดซึ่งเป็นเอกสารทางการปกครองชิ้นแรกของท่านศาสดาที่ใช้ในการปกครอง เอกสารชิ้นนี้กลายเป็นส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับอัตชีวประวัติของท่านศาสดามุฮัมมัด เอกสารชิ้นดังกล่าวนี้ได้รับการเขียนขึ้นในช่วงแรกของการอพยพของท่านศาสดาไปยังนครมะดีนะฮ์ ได้กลายเป็นปฐมบทของการปกครองที่เชื่อมร้อยสังคมพหุวัฒนธรรมให้เป็นหนึ่งเดียว เพื่อผลประโยชน์สูงสุดของพลเมืองในเมืองแห่งนี้ โดยเฉพาะการพูดถึงสิทธิของพลเมืองในกลุ่มต่าง ๆ ในการอยู่ร่วมกันของประชากรที่หลากหลายและมีใจแต่เพียงผู้ศรัทธาท่านนั้น การมีความสัมพันธ์ต่อศาสนานี้จำเป็นที่ประชาชนทุกคนจะต้องเปิดใจให้กว้าง และในนครมะดีนะฮ์นั้นมีหลายชนเผ่าดั้งเดิมโดยเฉพาะชาวยิว คนหลายเผ่าพันธุ์ที่รวมตัวและอาศัยอยู่ด้วยกัน ย่อมจะเกิดปัญหาเรื่องประเพณีความเชื่อและศาสนาที่ต่างกันเสมอ และเพื่อเป็นการขจัดรากเหง้าของปัญหาทั้งหมด ท่านศาสดาจึงได้ยกวางระเบียบสังคมแห่งมะดีนะฮ์ขึ้นมาใหม่เรียกว่า “รัฐธรรมนูญแห่งมะดีนะฮ์” ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีไว้เพื่อควบคุมกฎเกณฑ์ กติกา ที่จะให้ทุกอย่างดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าลืมนึกถึงการอาฆาตพยาบาทระหว่างเผ่าพันธุ์ให้หมดสิ้นและเพื่อให้สิทธิต่าง ๆ แก่ประชาชนทุกกลุ่มโดยเฉพาะพวกชาวยิวที่มักจะหวาดระแวงพวกมุสลิมเสมอ ซึ่งพวกนี้แม้จะถูกเนรเทศออกไปบ้างแล้ว ก็ยังมีอีกเป็นจำนวนมากที่ยังอาศัยอยู่ในนครมะดีนะฮ์และรอบ ๆ นครมะดีนะฮ์ ซึ่งนักวิชาการอิสลามอย่างมุศฏอฟา อิสสิบาอียีได้ทำการศึกษาและเขียนถึงชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัดในหนังสือของเขาซึ่งได้รับการแปลเป็นภาษาไทยโดยขอซาลี เบ็ญหมัด (2552) ได้กล่าวถึงเนื้อหาหลักการสำคัญ ๆ ที่ปรากฏอยู่ในเอกสารรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ดังนี้คือ

1. ประชาชาติอิสลามมีความเป็นหนึ่งเดียวโดยไม่มีแบ่งแยก
2. ชาวมุสลิมทุกคนมีความเสมอภาคในสิทธิและศักดิ์
3. ประชาชาตินี้จะต้องช่วยเหลือกันในเรื่องที่ไม่เป็นการข่มเหงรังแก ความชั่วและการละเมิด
4. ประชาชาตินี้จะต้องร่วมกันกำหนดทำที่ต่อศัตรู โดยที่ไม่มีผู้ใดทำสัญญาโดยที่ผู้อื่นไม่ร่วมอยู่ด้วย

5. การสถาปนาสังคมให้ตั้งอยู่บนระบบที่ดีและเที่ยงธรรมที่สุด
 6. ต่อต้านผู้ตั้งตัวเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐและระบบของรัฐและจะต้องไม่ให้ความอนุเคราะห์พวกเขาเหล่านั้น
 7. ปกป้องผู้ที่มีความประสงค์จะสานสัมพันธ์กับมุสลิมและให้ความช่วยเหลือพวกเขา ห้ามทำร้ายหรือรังแกพวกเขา
 8. คนต่างศาสนิกมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาและในทรัพย์สิน ห้ามการบังคับให้นับถือศาสนาอิสลามและยึดเอาทรัพย์สินของพวกเขาเหล่านั้น
 9. คนต่างศาสนิกต้องร่วมแบกรับภาระค่าใช้จ่ายของรัฐเหมือนกับที่มุสลิมต้องรับภาระ
 10. คนต่างศาสนิกต้องร่วมกับมุสลิมในการปกป้องรัฐจากภัยอันตรายทุกประการ
 11. คนต่างศาสนิกต้องร่วมแบกรับค่าใช้จ่ายในสงครามตราบใดที่รัฐยังอยู่ในภาวะสงคราม
 12. รัฐต้องช่วยเหลือคนต่างศาสนิกที่ถูกละเมิดเหมือนการช่วยเหลือมุสลิมที่ถูกละเมิด
 13. ห้ามมิให้มุสลิมและคนต่างศาสนิกปกป้องศัตรูของรัฐและพันธมิตรของศัตรูเหล่านั้น
 14. หากว่าการสงบศึกใดให้ประโยชน์แก่ประชาชาติทั้งมุสลิมและคนต่างศาสนิกจะต้องยอมรับการสงบศึกนั้น
 15. บุคคลจะไม่ถูกลงโทษเนื่องจากความผิดของผู้อื่น
 16. เสรีภาพในการเดินทางภายในและภายนอกรัฐจะต้องไม่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ
 17. ไม่มีการปกป้องผู้กระทำความผิดและผู้ละเมิดต่อสิทธิของผู้อื่น
 18. สังคมต้องอยู่บนการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในความดีและความยำเกรง ไม่ใช่การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในความชั่วและการข่มเหงรังแก
 19. หลักการเหล่านี้ปกป้องรักษาโดยอำนาจสองประการ คือ อำนาจเชิงนามธรรม คือ ความศรัทธาของประชาชาติต่ออัลเลาะห์ การดูแลรักษาของพระองค์ที่มีต่อผู้ทำความดีและยึดมั่นในสัญญา และอีกประการหนึ่งคืออำนาจเชิงรูปธรรม คือ ผู้นำแห่งรัฐที่ไม่มีมุฮัมมัดเป็นตัวแทนของรัฐ
- คุณลักษณะดังกล่าวทำให้เราต้องทำการศึกษารูปแบบการจัดการ บริหารของผู้นำรัฐ ซึ่งถือเป็นตัวแปรหลักในการเข้าใจประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งกลุ่มขบวนการไอเอสและรัฐอิสลามของท่านศาสตตามุฮัมมัด

• ผู้นำรัฐในอิสลาม

มัสนัน มาหามะ (2551) ได้กล่าวไว้ว่านักนิติศาสตร์อิสลามได้ให้ความหมายของผู้นำว่าเป็นผู้ปกครองกิจการทั้งมวลทั้งเรื่องทางโลกและศาสนา หรือผู้นำคือตัวแทนของท่านศาสนทูตในการอ้างศาสนาให้เป็นศูนย์กลางของประชาชาติเอาไว้และทำให้ประชาชนปฏิบัติตามผู้นำหรือคอลลีฟะฮ์ ซึ่งอัลบัยฮะควี นักอรรถาธิบายอัลกุรอานท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่าผู้นำหรือคอลลีฟะฮ์หมายถึงผู้สืบทอดหน้าที่แทนท่านศาสตตามุฮัมมัดเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของอิสลาม ประชาชาติมุสลิมทุกแห่งบนพื้นพิภพนี้ต้องยอมรับคำสั่งและอำนาจของคอลลีฟะฮ์ นอกจากนั้นแล้วท่านอะบูอะลอะลาเมาดูดีได้กล่าวไว้ว่าผู้นำรัฐหรือคอลลีฟะฮ์นั้นหมายถึงตัวแทนแห่งคุณธรรมและอำนาจของพระเจ้าซึ่งมีสิทธิที่จะใช้อำนาจหน้าที่ของพระเจ้าบนหน้าแผ่นดินนี้ได้ภายในขอบเขตที่พระเจ้าบัญญัติไว้ ผู้นำจึงไม่ใช่มรดกทางการเมืองของตระกูลหรือชนชั้นใดเป็นการเฉพาะ แต่เป็น

หน้าที่ของประชาคม ที่มีคุณสมบัติเป็นผู้ศรัทธาในหลักแนวคิดด้านเตาฮีดและริสาละห์ที่ได้กล่าวมาข้างต้น ดังนั้นจึงสามารถสรุปความหมายของคำว่า “ผู้นำหรือคอลีฟะฮ์” ตามเชิงอรรถในด้านวิชาการทางอิสลามได้สามประการที่ปรากฏในงานเขียนของสามารถ ทองเฝือ (2562) ดังนี้คือ ประการแรก เป็นผู้นำหรือสืบทอดหน้าที่แทนศาสดามุฮัมมัดหมายความว่า เป็นผู้สืบทอดหน้าที่แทนศาสดามุฮัมมัดในเรื่องที่เกี่ยวกับทางโลกรวมทั้งดำเนินการเผยแพร่และคุ้มครองศาสนาอิสลาม ผู้นำในอิสลามจึงไม่ใช่เป็นศาสดาหรือผู้ก่อตั้งชารีอะห์ (กฎหมายอิสลาม) ขึ้นมาใหม่ ประการที่สองคือ เป็นผู้สืบทอดหน้าที่ศาสดามุฮัมมัดเพื่อดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ โดยการปฏิบัติและดำเนินการให้อยู่ในภายใต้ขอบเขตกฎเกณฑ์ตามที่อิสลามได้กำหนดไว้ และประการที่สามคือเป็นประมุขของรัฐเพื่อเป็นแบบฉบับที่ดีแก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งอิบญอลุดดูนาบิดาแห่งปรัชญาอิสลามได้ให้คำนิยามของคอลีฟะฮ์หรือผู้นำไว้ว่าคอลีฟะฮ์นั้นเป็นผู้นำที่จะต้องนำประชาชนที่อยู่ใต้อำนาจให้ดำเนินตามชารีอะห์ที่ระบุไว้ในอัลกุรอานเพื่อขอประทานความสำเร็จในชีวิตทั้งโลกนี้และโลกหน้า

• กองกำลังรัฐอิสลามแห่งอิรักและซีเรียหรือไอเอส

กองกำลังรัฐอิสลามหรือไอเอสถือว่าเป็นกลุ่มขบวนการที่พยายามสร้างรัฐอิสลามให้กลับไปยิ่งใหญ่เช่นในอดีตตามที่ Fernando (2014) ได้อธิบายโดยมีหลักคิดที่สำคัญดังนี้ คือ

1. กลุ่มรัฐอิสลามไอเอสกำจัดสิ่งที่เป็นอันตรายที่มีต่อกลุ่มและผู้ใดที่เกี่ยวข้องกับอันตรายนั้นก็จะถูกสังหาร
2. ผู้ใดตั้งภาคีผู้นั้นจะถูกเรียกว่าเป็นผู้นอกกรีต
3. หากชาวมุสลิมละหมาดทุกวัน แต่ทำผิดประเวณีและดื่มสุราพวกเขาถือว่าเป็นผู้นอกกรีต
4. มันเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามกฎของอัลเลาะห์
5. ทุกคนจะเป็นผู้นอกกรีตหากพวกเขาไม่ทำตามท่านศาสดาและบรรดาซอฮาบะฮ์ (สหายของท่านศาสดา)
6. ใครก็ตามที่พยายามปกป้องผู้นำที่ไม่ใช่อิสลามจะต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นผู้นอกกรีต และคนเหล่านั้นสามารถถูกสังหารได้
7. ‘การต่อสู้ในแนวทางของพระเจ้า’ เป็นภารกิจหลักของชาวมุสลิมนับตั้งแต่การล่มสลายของแคว้นอันดาลูเซีย
8. ทุกรัฐที่ไม่ได้ใช้กฎหมายของศาสนาอิสลามหรือชารีอะห์ถือว่าเป็นรัฐกาเฟร (รัฐที่ไม่ใช่มุสลิม)
9. ‘ชาวคัมภีร์’ และคนอื่น ๆ จำเป็นต้องก้มหัวยอมรับให้กับกลุ่มไอเอส จากนั้นต้องทำข้อตกลงกันที่จะต้องปฏิบัติตามกลุ่มไอเอสและยอมรับในทุกเงื่อนไข
10. ทหาร 'Jamaad jihadiyah' เป็นที่รู้จักในนามพี่น้อง IS เพราะมีการพิจารณาว่าเป็นชาวมุสลิม
11. ชาวมุสลิมทุกคนจะต้องให้การดูแลและบริการที่ดีแก่ทหารของครอบครัว
12. เชื่อว่าสิ่งที่น่ารังเกียจคือเรื่องผิดกฎหมาย

กลุ่มขบวนการรัฐอิสลามไอเอสมีความเชื่อในพระเจ้าและเชื่อในศาสดาและบรรดา
ซอฮาบะฮ์ (เพื่อนหรือสหายที่ใกล้ชิด) ของท่านศาสดา แต่ได้เพิ่มแนวคิดของพวกเขาเองซึ่งถือว่า
ไม่ได้เป็นแนวคิดตามหลักการของมุสลิมที่ยึดถือกันโดยทั่วไป นั่นคือหากรัฐที่ไม่ให้การยอมรับผู้นำ
ที่เป็นมุสลิม รัฐนั้นคือรัฐกาเฟร (ผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม) และเป็นเหตุผลที่ทำให้กลุ่มพวกเขาจำเป็นต้อง
ทำลายล้างรัฐเหล่านั้นเสีย เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่กลุ่มรัฐอิสลามไอเอสได้ละเลยในประเด็น
ของการอยู่ร่วมกันของประชาชาติตามที่ท่านศาสดามุฮัมมัดได้ชี้แนะเอาไว้และละเลยคำกล่าว
ของอัลเลาะห์ในอัลกุรอานที่ว่า “ไม่มีการบังคับ (ฝืนใจให้รับ) ในศาสนาอิสลาม” ดังนั้นแสดงให้เห็น
เห็นว่ากลุ่มรัฐอิสลามไอเอสอาจจะไม่ใช่รัฐอิสลามตามที่ตนเชื่อก็เป็นได้ ความสับสนและความป่าเถื่อน
ที่มีเหตุผลสามารถมองเห็นได้จากปรัชญาและแนวคิดของกลุ่มรัฐอิสลามไอเอส ในแง่ที่เป็นทางการ
แล้วกลุ่มไอเอสเป็นกองกำลังที่มีประสิทธิภาพแต่มันกลับกลายมาเป็นความหมายเดียวกับความโหดร้าย
การสังหารหมู่การตัดหัวและความโหดร้ายอื่น ๆ (Gerges, 2014) ความโหดเหี้ยมดังกล่าวอาจดู
ไร้เหตุผล แต่สำหรับกลุ่มไอเอสแล้วนั้นดูเหมือนจะเป็นทางเลือกที่มีเหตุผลและมีเจตนาที่จะคุกคาม
ศัตรูและสร้างความประทับใจแก่ผู้ที่สนใจในแนวคิดของเขา กลุ่มไอเอสภายใต้การนำของบิซดาดี
ได้สร้างความหวาดกลัวไปทั่วโลกจากปฏิบัติการที่เต็มไปด้วยความรุนแรงในอิรักและซีเรีย
ตลอดเวลาหลายปีที่ผ่านมานานาชาติได้ให้ความสำคัญกับการปราบปรามกลุ่มขบวนการไอเอส
อย่างหนัก จนทำให้ใน ค.ศ. 2017 กลุ่มรัฐอิสลามไอเอสได้อ่อนกำลังลง แต่อย่างไรก็ตาม
มิได้หมายความว่าภัยอันตรายจะหมดสิ้นไปเพราะกลุ่มไอเอสยังคงมีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง
แต่แล้วเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม ค.ศ. 2019 ก็เกิดจุดเปลี่ยนที่สำคัญเมื่อมีรายงานว่าผู้นำกลุ่มขบวนการ
รัฐอิสลามไอเอสได้เสียชีวิตลงจากการระเบิดฆ่าตัวตายหลังหนีจากการตามล่าของทหาร
สหรัฐอเมริกา ซึ่งการเสียชีวิตของอาบูบักร์ อัลบิซดาดี ผู้นำของกลุ่มรัฐอิสลามไอเอสนั้นนับถือได้ว่า
เป็นความพ่ายแพ้ครั้งใหญ่ของกลุ่มรัฐอิสลามไอเอสหลังจากเผชิญการถูกตามล่าอย่างต่อเนื่อง
ทางกลุ่มไอเอสจึงได้ส่งต่อผู้นำของกลุ่มไอเอสให้แก่อัब्ดุลลอฮ์ การ์ดาช ซึ่งจากนี้ไปการกลับมาฟื้นฟู
คืบหน้าของขบวนการรัฐอิสลามไอเอสอาจยากยิ่งขึ้น แต่ทั้งหมดนั้นเราก็ไม่อาจคาดเดาสถานการณ์
ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ซึ่งทิศทางจะเป็นอย่างไรตอนนั้นก็คงต้องให้เวลาเป็นเครื่องพิสูจน์

สำหรับภาพความรุนแรงของกลุ่มไอเอสทำให้พวกเขาถูกสายตาประชาคมโลกมองว่า
เป็นกลุ่มก่อการร้ายที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่โลกมุสลิม อีกทั้งกลุ่มประเทศที่ไม่ใช่มุสลิมต่าง
ประณามการกระทำดังกล่าวเพราะถือว่ากลุ่มไอเอสไม่ค่านึงและไม่เห็นความสำคัญของหลัก
มนุษยธรรมทั้งในและต่างประเทศ

• แนวคิดการก่อการร้ายกับโลกมุสลิม

การก่อการร้ายในทรรศนะของอิสลามนั้นมองว่าเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนคำสั่งของพระเจ้า
และท่านศาสดามุฮัมมัด ตามที่มีปรากฏไว้ในอัลกุรอานและวจนะของท่านศาสดาหรือที่เรียกว่า
อัลฮาดิษ ดังนี้ “และจงอย่าแสวงความหายนะบนแผ่นดินนี้เพราะแท้จริงอัลเลาะห์ไม่ทรงโปรด
(โกรธกริ้ว) บรรดาผู้บ่อนทำลาย” (อัลกุรอาน, 28, น.77) และห้ามอย่างเด็ดขาดในการสร้าง
ความเดือดร้อนต่อผู้อื่นและสร้างความหายนะบนหน้าแผ่นดิน โดยไม่จำกัดว่าต้องเป็นดินแดน
ของมุสลิมเท่านั้น คำสอนของอิสลามได้ชี้แนะให้บุคคลและกลุ่มบุคคลมีความเที่ยงธรรมและ

ขจัดความเบี่ยงเบน ความสับสน และสิ่งที่เป็นสาเหตุของสองประการดังกล่าวอันมีต้นตอมาจากการคลั่งศาสนา และนั่นคือความหายนะอย่างแน่นอน ในเรื่องนี้ศาสดาแห่งอิสลามได้เตือนชาวมุสลิมเอาไว้ว่า “พวกเจ้าจงระวังความคลั่งในศาสนา เพราะแท้จริงสิ่งที่ทำให้ชนรุ่นก่อนต้องพินาศก็คือความคลั่งในศาสนาตัวเอง” (อัลฮาดิษโดยอะหมัด นะซาอีย์อ้างในจริญ มะลูลิม, 2559) อิสลามป้องกันความคิดชั่วร้ายซึ่งจะก่อให้เกิดความเดือดร้อน การข่มขู่คุกคาม การเข่นฆ่าทำลายล้าง และการก่อการร้ายด้วยมิชอบ พระเจ้าไม่ได้ทรงห้ามการทำความดีและการไปมาหาสู่กับผู้ที่มิใช่มุสลิม トラบใดที่ชนกลุ่มนั้นไม่ก่อสงครามหรือขับไล่มุสลิมออกจากดินแดนของพวกเขาเอง

อิสลามได้กำหนดวิธีการของการแก้ไขปัญหาและการป้องกันสังคมจากความเลวร้ายนี้ ก่อนกฎหมายและรัฐธรรมนูญอื่นทั้งหมด อันดับแรกสุดคือการรักษาเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ และการปกป้องศาสนา ชีวิต ทรัพย์สิน และสติปัญญาของพวกเขาด้วยการวางกรอบที่ชัดเจน และสั่งห้ามมิให้ละเมิดต่อสิ่งดังกล่าว “และผู้ใดที่เขาละเมิดขอบเขตของอัลเลาะห์ ดังนั้นพวกเขาคือผู้อธรรม” (อัลกุรอาน, 2, น.229) เพื่อให้ความคุ้มครองนี้มีความสมบูรณ์ อิสลามห้ามการละเมิดสิทธิของผู้อื่นและห้ามกระทำทุกอย่างที่ไม่ยุติธรรมหรืออธรรม “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่าแท้จริงสิ่งที่พระเจ้าของฉันทรงห้ามนั้นคือสิ่งต่าง ๆ ที่ชั่วช้าและน่ารังเกียจ ทั้งที่เปิดเผยและไม่เปิดเผย และสิ่งที่เป็นบาป และการข่มเหงรังแกโดยไม่ชอบธรรม” (อัลกุรอาน, 7, น.33) อิสลามป้องกันความคิดชั่วร้ายซึ่งจะก่อให้เกิดความเดือดร้อน การข่มขู่คุกคาม การเข่นฆ่าทำลายล้าง และการก่อการร้ายด้วยมิชอบ พระเจ้าไม่ได้ทรงห้ามการทำความดีและการไปมาหาสู่กับผู้ที่มิใช่มุสลิม トラบใดที่ชนกลุ่มนั้นไม่ก่อสงคราม หรือขับไล่มุสลิมออกจากดินแดนของพวกเขาเอง และอิสลามได้เน้นว่า ผู้ที่เริ่มสร้างความไม่เป็นที่ยุติธรรมด้วยวิถีใดก็ตามถือว่าเป็นผู้ที่ละเมิดและอธรรม ผู้ใดที่ให้การสนับสนุนผู้นั้นย่อมต้องเป็นผู้อธรรมด้วยเช่นกัน (จริญ มะลูลิม, 2559)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการศึกษาเราสามารถสรุปได้ดังนี้คือ ประการที่หนึ่งคือศาสดามุฮัมมัดและสาวกผู้ติดตามของท่านเกิดมาในบริบทสังคมที่มีความอบอวน ไม่ได้เห็นสภาพสังคมที่มีความรุนแรงเป็นสังคมที่มีคุณภาพ ชาวอาหรับสมัยนั้นแม้จะอยู่ในยุคญาฮิลียะฮ์ (ยุคมืด) แต่ชาวอาหรับก็ไม่ใส่ร้ายกัน ศาสดาและสาวกเพียงจะเผชิญกับสังคมที่ไม่มีความยุติธรรมภายหลังจากการมาถึงของศาสนาอิสลามแล้ว เมื่อท่านศาสดาเลิกใช้ขันติธรรมและการให้อภัยโทษตลอดระยะเวลา 13 ปีที่อาศัยอยู่ในเมืองมักกะห์ท่านจึงเลือกการหลีกเลี่ยงหนีคือการอพยพ (ฮิจเราะฮ์) และไปเจอกับสังคมแห่งนครมะดีนะฮ์ที่มีความเอื้ออารี การพบเจอสังคมที่มะดีนะฮ์ทำให้ศาสดากลับมามีความอบอวนอีกครั้ง เมื่อท่านศาสดาสถาปนาตัวเองในเมืองมะดีนะฮ์แล้ว เวลาที่มีผู้ยกทัพมาแม้จะมีจำนวนมากกว่าแต่ท่านศาสดาก็สามารถเอาชนะได้ทั้งหมด สมัยของท่านศาสดามีทูตเดินทางมาเจริญสัมพันธไมตรี ทั้งชาวคริสต์และชาวยิว ช่วงวาระสุดท้ายก่อนท่านศาสดาเสียชีวิต รัฐอิสลามของท่านมีเสถียรภาพและมีความมั่นคงเป็นอย่างมาก

ประการที่สองคือ อุดมการณ์ของกลุ่มโอเอสมีนแนวคิดในการจัดตั้งรัฐอิสลามที่เคร่งครัดในเรื่องศาสนาที่ใช้แนวทางของกฎหมายชารีอะห์ ใช้อัลกุรอานและอัลฮาดิษ (วจนะและสิ่งที่ศาสดา

ได้ปฏิบัติ) แต่มีการตีความเฉพาะเนื้อหาที่สนับสนุนกับความต้องการของกลุ่มขบวนการไอเอสเกิดขึ้นมาด้วยกับสังคมแห่งความขัดแย้งระหว่างประชาชนและมิตรที่อยู่ระหว่างประเทศซึ่งมีแรงขับมาจากความแตกต่างด้านนิกาย ไอเอสต้องการที่จะสถาปนารัฐอิสลามให้เกิดขึ้นจริงโดยทางกลุ่มพยายามสร้างให้ผู้นำมีอำนาจเหนือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา คือ ระบบเผด็จการ อีกทั้งยังใช้รูปแบบความรุนแรงในการปกครองสร้างความหวาดระแวงให้ประชาคมโลกและสร้างความเสียหายต่อภาพลักษณ์อิสลามที่วางอยู่บนความสันติภาพ

ประการที่สาม ขบวนการรัฐอิสลามไอเอสมีชะตากรรมที่แตกต่างกัน กล่าวคือกลุ่มไอเอสเองเติบโตมาในรัฐที่ล้มสลาย (Failed state) เต็มไปด้วยการจลาจลวุ่นวาย มีการเอารัดเอาเปรียบในสังคม เกิดการแตกแยกของนิกาย พวกเขาจึงพัฒนาขึ้นมาในสังคมที่ไม่มีความยุติธรรมมาตั้งแต่เริ่มต้น จึงกล่าวได้ว่าต้นทุนเดิมของท่านศาสดาและกลุ่มไอเอสนั้นเลยแตกต่างกัน กลุ่มไอเอสไม่มีจุดเริ่มต้นแห่งความอบอุ่น ขาดความเมตตากรุณา กลุ่มไอเอสได้เผชิญกับสังคมที่ขาดความเป็นธรรม พวกเขาพบเจอแต่ความรุนแรงขยายออกไปเจอแต่การต่อต้าน ขบวนการรัฐอิสลามไอเอสยึดพื้นที่ได้จากการต่อสู้ทำลายและคนรอบข้างพร้อมจะทรยศ ไม่มีสภาพเหมือนกับศาสดา ทุกครั้งที่ได้รับชัยชนะพวกเขาไม่มีอนาคตที่มั่นคง กลุ่มไอเอสไม่มีใครมาสร้างความสัมพันธ์กับพวกเขาด้วย แม้แต่ประเทศมุสลิมในตะวันออกกลาง ช่วงวาระสุดท้ายของผู้นำกลุ่มไอเอสจะเห็นได้ว่ากลุ่มรัฐอิสลามไอเอสมีความอ่อนแอลงมา ดังนั้นแล้วเราสามารถกล่าวได้ว่าสาเหตุและที่มาของแนวคิดที่แตกต่างกันระหว่างท่านศาสดากับกลุ่มขบวนการไอเอสในการสร้างรัฐอิสลามนั้นมีพื้นฐานทางสังคมที่ไม่เหมือนกัน แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มขบวนการรัฐอิสลามไอเอสก็จะนำเอาสาเหตุหรือเหตุผลดังกล่าวนี้มาอ้างเพื่อที่จะปฏิบัติกับผู้คนโดยใช้วิธีการที่รุนแรงเสมอ ซึ่งย่อมกระทำอย่างนั้นไม่ได้เพราะเป็นสิ่งที่ไม่อนุมัติให้กระทำได้ตามหลักการในศาสนาอิสลาม

ประการที่สี่คือกลุ่มไอเอสมีความเชื่อในพระเจ้าและศาสดามุฮัมมัดแต่ได้เพิ่มแนวคิดของตัวเองเข้าไป เช่น กลุ่มไอเอสถือว่ารัฐที่ไม่ให้การยอมรับผู้นำที่เป็นมุสลิมรัฐนั้นคือรัฐกาเฟร (ผู้ที่มิใช่มุสลิม) ในทางอิสลามการกล่าวหาว่าผู้ใดว่ามิใช่มุสลิมถือเป็นการกล่าวหาที่รุนแรงและไม่สมควรอย่างยิ่งเพราะมุสลิมไม่มีสิทธิในการกระทำเช่นนั้นเว้นแต่พระเจ้า และเป็นเหตุผลที่ทำให้เขาต้องทำลายประเทศเหล่านั้นที่พวกเขาทำสงครามอยู่ ซึ่งถือเป็นเรื่องน่าเสียดายที่ไอเอสละเลยการอยู่ร่วมกันของประชาชาติตามที่ศาสดาสอนและละเลยคำกล่าวของพระเจ้าที่ว่า ไม่มีการบังคับในศาสนาอิสลาม ดังนั้นจึงเห็นได้ว่ารูปแบบอุดมการณ์ของกลุ่มขบวนการมีความคลาดเคลื่อนไปจากแนวคำสอนของอัลกุรอานและท่านศาสดามุฮัมมัดจึงอาจกล่าวได้ว่าไอเอสอาจจะไม่ใช้รัฐอิสลามตามที่ตนอ้างไว้

และประการที่ห้า ผลกระทบบางประการที่เกิดขึ้นในประเทศไทยคือ เกิดความรู้สึกหวาดระแวงต่อชาวมุสลิมที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยว่าอาจก่อเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกับกลุ่มขบวนการไอเอส ดูได้จากการต่อต้านการสร้างมัสยิดในภาคเหนือ แต่นั่นก็เป็นเพียงผลกระทบเพียงระยะเวลาสั้น ๆ ทำให้ประชาชนชาวไทยยังคงสามารถอยู่ร่วมกันได้ภายหลังจากกระแสของกลุ่มขบวนการได้มีปฏิบัติการลดลงไปจากเดิม

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงขอสรุปและอภิปรายผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ดังนี้คือ

1. แนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองว่าด้วย “รัฐอิสลาม” ของท่านศาสดามุฮัมมัดในการสถาปนารัฐอิสลามแห่งนครมะดีนะฮ์

จากการศึกษาแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองว่าด้วยรัฐอิสลามของท่านศาสดา รัฐอิสลามของท่านศาสดาได้สถาปนาขึ้นมาด้วยเหตุผลเพื่อที่จะปกครองประชาชาติของท่านให้อยู่ในแนวทางของศาสนาอิสลาม โดยมีกรปกครองโดยการใชหลักการของซาริอะห์ ใช้อัลกุรอานเป็นรัฐธรรมนูญในการปกครองรัฐอิสลามโดยไม่ได้บังคับว่าผู้คนภายในรัฐทุกคนต้องนับถือศาสนาอิสลามเท่านั้น ศาสดาปกครองอย่างเป็นธรรมไม่ว่าจะเป็นคนมุสลิมเองหรือว่าคนที่ไม่ใช่มุสลิม และศาสดาไม่มีการบังคับให้ผู้คนต่างศาสนิกเหล่านั้นเข้ารับอิสลามแต่ศาสดาจะเผยแพร่ศาสนาโดยอย่างสันติวิธีกับบรรดาคนเหล่านั้น สำหรับศาสนาอิสลามแล้วนั้นการที่จะสถาปนารัฐอิสลามที่บริสุทธิ์นั้นอิสลามไม่ได้พิจารณาเพียงแค่เป้าหมายเพียงอย่างเดียว หากแต่พิจารณาถึงวิธีการในการได้มาซึ่งรัฐอิสลามนั้นด้วย ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเช่นเดียวกัน หากกระหนทางในการสถาปนารัฐอิสลามนั้นมีแต่สิ่งขัดแย้งกับอิสลาม ทำในสิ่งที่อิสลามได้ห้ามปรามไว้ เป้าหมายก็ไม่ได้สำคัญอะไร การสถาปนารัฐอิสลามของศาสดา ศาสดาได้ใช้วิธีการที่สันติ ไม่ได้มีการข่มขู่ ฆ่าฟันผู้คน เพื่อให้เกิดความหวาดกลัว และการเข้ารับอิสลามด้วยเหตุนี้ดังที่อณิส อมาตยกุล (2563, 12 กุมภาพันธ์) อดีตอาจารย์คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล [บทสัมภาษณ์] ได้กล่าวว่า “การจัดตั้งรัฐอิสลามที่บริสุทธิ์ได้นั้นไม่ได้ดูเฉพาะที่เป้าหมายสุดท้ายเพียงอย่างเดียว เราต้องศึกษาวิธีการการได้มาของรัฐอิสลามนั้น ๆ ด้วยว่าวิธีการที่ใช้นั้นถูกต้องตามหลักการอิสลามหรือไม่”

2. แนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองว่าด้วย “รัฐอิสลาม” ของกลุ่มขบวนการไอเอส

กลุ่มไอเอส (Islamic State) เป็นกลุ่มขบวนการที่จัดตั้งขึ้นมาโดยมีเป้าหมายคือการจัดตั้งรัฐอิสลามบนหน้าแผ่นดินอีกครั้งหลังจากการสิ้นสุดลงของคอลีฟะฮ์องค์สุดท้ายที่ชื่อว่า สุลต่าน अबดุลฮามิตที่ 2 ในสมัยอาณาจักรออตโตมัน จากการศึกษานแนวคิดของกลุ่มไอเอสพบว่าอุดมการณ์ของกลุ่มไอเอสนั้นเป็นอุดมการณ์ของกลุ่มมุสลิมซุนนีที่ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในอิรักและซีเรีย กลุ่มไอเอสดังที่กล่าวนี้ไม่ได้อ้างถึงหลักคำสอนที่มาจากคัมภีร์อัลกุรอานมาทั้งหมด ส่วนที่เอามาเป็นแนวคิดที่ทางกลุ่มเอามากกว่าอ้างแต่เพียงที่ต้องการจะเอาเท่านั้น แล้วนำมาตีความแบบผิด ๆ มาใช้เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้คนเข้ามาร่วมกลุ่มขบวนการ และที่ทางกลุ่มไอเอสมีการอ้างอิงถึงมากคือเรื่องประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนมุสลิมตั้งแต่ช่วงของท่านศาสดาในสมัยมีการต่อสู้ การถูกอธรรมดังที่ฮุมุด (Humud, 2014) ได้กล่าวว่าไว้ว่ากลุ่มไอเอสเป็นกองกำลังที่มีประสิทธิภาพมากแต่มั่นกลับกลายเป็นการบ่งบอกถึงความโหดร้าย การสังหารหมู่ การฆ่าตัดหัว และความโหดร้ายอื่น กลุ่มไอเอสพยายามที่จะใช้เรื่องราวประวัติศาสตร์อิสลามมาอธิบายให้เกิดแรงกระตุ้นเพื่อให้ชาวมุสลิมลุกขึ้นต่อสู้กับความอธรรมในอดีตนั้น โดยกลุ่มไอเอสพยายามที่จะจัดตั้งรัฐอิสลามที่บริสุทธิ์ ไม่มีสิ่งแปลกปลอมอื่นเข้ามาปน ดังนั้นกลุ่มไอเอสจึงพยายามที่จะกำจัดกลุ่มอิสลามแบบปลอม ๆ ในความคิดของพวกเขา

3. เปรียบเทียบแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองว่าด้วย “รัฐอิสลาม” ระหว่างของท่านศาสดามุฮัมมัดกับกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวไอเอส

จากการศึกษาแนวคิดการสร้าง “รัฐอิสลาม” ของท่านศาสดาและของกลุ่มไอเอสจะพบว่า ทั้งสองแนวคิดอุดมการณ์นี้ได้กล่าวถึงการสร้างรัฐอิสลามโดยใช้หลักซารีอะห์ บทบัญญัติ ในอัลกุรอานในการสถาปนารัฐและการปกครองประชาชนภายในรัฐ แต่หากศึกษาอย่างละเอียดแล้ว พบว่ากลุ่มไอเอสได้มีการอ้างหลักการอัลกุรอานที่บิดเบือน ตีความแบบผิด ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่แตกต่าง ไปจากการสถาปนารัฐในสมัยของท่านศาสดา อีกทั้งการปกครองรัฐของกลุ่มไอเอสเองก็มีการกระทำ และความเชื่อที่แตกต่างไปจากแนวคิดของท่านศาสดาอีกด้วย จะเห็นได้ว่ารัฐอิสลามในสมัย ของท่านศาสดานั้นไม่ได้ปกครองแค่มุสลิมเพียงอย่างเดียวแต่มีคนต่างศาสนิกอยู่ด้วย ซึ่งการปกครอง รัฐของท่านอย่างเป็นธรรม ในขณะที่ที่กลุ่มไอเอสนั้นใช้วิธีการที่โหดเหี้ยมในการปกครอง ในรัฐของตน ไม่เว้นแม้แต่เด็ก ผู้หญิงหรือแม้กระทั่งคนแก่ชรา และสำหรับคนที่มีความคิดที่แตกต่าง ไปจากกลุ่มของตนเขาก็ปฏิบัติโดยใช้วิธีการที่มีความรุนแรง โหดเหี้ยม ด้วยเหตุนี้ทำให้มุสลิม ในพื้นที่อื่นไม่ให้การยอมรับรัฐอิสลามของไอเอสดังที่ตั้งที่อณิส อมาตยกุล (2563, 12 กุมภาพันธ์) อดีตอาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล [บทสัมภาษณ์] ได้กล่าวไว้ว่า “อย่างกลุ่มไอเอสนั้นเห็นได้ชัดเจนนว่า ใช้วิธีการอันโหดเหี้ยม มีการเอาเปรียบ ข่มขู่และฆ่าฟันผู้คนที่บริสุทธ์ ซึ่งแตกต่างจากการจัดตั้ง รัฐอิสลามในสมัยของท่านศาสดาที่ใช้วิธีการสันติวิธี ใช้วิธีการประนีประนอม” ซึ่งสอดคล้องกับ คำอธิบายของจรัญ มะลูลีม (2563, 11 กุมภาพันธ์) ศาสตราจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ [บทสัมภาษณ์] และศราวดี อารีย์ ผู้อำนวยการศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [บทสัมภาษณ์]. แสดงความเห็นที่ว่า “ศาสดามีท่าที ประนีประนอม ยอมรับกลุ่มอื่นได้ แต่กลุ่มไอเอสไม่เป็นเช่นนั้น ยังมีการทำลายศิลปวัตถุ ทำลายทุกอย่าง”

4. ความคลาดเคลื่อนของแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองของกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหว ไอเอส จากแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองของท่านศาสดามุฮัมมัด

จากแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองของท่านศาสดามุฮัมมัด มีข้อที่คลาดเคลื่อนอยู่ หลายส่วน ด้วยสาเหตุของกาลเวลาที่เนิ่นนานและยุคสมัยที่แตกต่างกันทำให้มีการตีความหลักการ ศาสนาบางอย่างที่คลาดเคลื่อนออกไป อย่างที่นักวิชาการด้านอิสลามศึกษาและมลาญศึกษา อับดุลรอฮิม สือแต อูสมาน ยูนิและไฟซอล หะยีอาวัง (2563, 18 กุมภาพันธ์) อาจารย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ [บทสนทนากลุ่ม] ได้อธิบายภาพหลอนของกลุ่มไอเอสได้อย่างชัดเจน ดังนี้คือ ประการแรก อุดมการณ์ในการจัดตั้งรัฐอิสลามของท่านศาสดา มีเหตุผลเพื่อที่จะสร้างรัฐ ที่มีความมั่นคงให้แก่บรรดาสาวกของท่าน โดยยึดหลักการจากโองการของอัลกุรอานในการสร้างรัฐ ที่บริสุทธ์ แต่สำหรับกลุ่มไอเอสการสร้างตั้งรัฐอิสลามของพวกเขาเน้นผิดตั้งแต่การตั้งชื่อ การตั้งชื่อว่า Islamic State หรือ *Daulah Islamiah* ของกลุ่มไอเอสตรงนี้ก็ผิดแล้ว เพราะคำ ๆ นี้เป็นคำที่ยิ่งใหญ่มากในอิสลาม ผู้ที่จะเป็นผู้นำในอิสลามต้องมีการลงมติเอกฉันท์ ต้องมีการลงมติในบรรดา อุลามา มีการชูรอ แต่การตั้งชื่อในลักษณะนี้ของกลุ่มไอเอสเหมือนเขาเป็นตัวแทนทุกอย่าง ของบรรดามุสลิมทั้งหมดซึ่งมันผิดกับหลักการอิสลาม ประการที่สองคือ ลักษณะการแต่งตั้งผู้นำ ของกลุ่มไอเอส ซึ่งการแต่งตั้งผู้นำในอิสลามนั้นต้องมีการชูรอและการชูรอต้องมีกระบวนการผ่านมติ ของอุลามาหรือปราชญ์ผู้รู้ในอิสลาม ซึ่งทางกลุ่มไอเอสไม่ได้มีกระบวนการนั้น พวกเขาแต่งตั้งกันเอง ว่าตัวเองเป็นอามิร (ผู้นำ) มีการบังคับให้คนอื่นยอมรับเขา ถ้าไม่ยอมรับก็ถือว่าเป็นกาเฟร ซึ่งแนวคิด ในลักษณะนี้ตามพระศนะของศาสนาอิสลาม ถือว่าเป็นแนวคิดแบบคอวาริจหรือกลุ่มที่แปลกแยก

ออกไปจากอิสลาม สิ่งนี้เป็นความผิดเพี้ยนบิดเบือนของกลุ่มไอเอส ประการที่สาม คือ วิธีการญihad และสื่อในการใช้ทำการญihadซึ่งกลุ่มไอเอสมีการบังคับ มีการลงโทษจนเกินเหตุ สำหรับผู้หญิง เด็ก และคนต่างศาสนิกก็ไม่มีทำให้เกียรติ มีการบังคับให้เข้ารับอิสลาม ซึ่งการกระทำอย่างนี้ไม่มีในหลักการการทำญihadในอิสลาม กลุ่มไอเอสมีการเข้าใจในหลักการญihadแบบบิดเบือนไม่ถูกต้อง เอาโครงการในอัลกุรอานมาอธิบายแบบลอย ๆ ส่วนนี้คือการเอาโครงการจากอัลกุรอาน แต่เอามาตีความแบบบิดเบือน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าไอเอสมีการลงโทษผู้หญิง ฆ่าคน ต่างศาสนา ถ้าไปดูในหลักการของศาสดา ท่านศาสดามีได้กระทำแบบนี้ สอดคล้องกับคำอธิบายของ อาทิตย ทองอินทร์ (2563, 12 กุมภาพันธ์) อาจารย์สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช [บทสัมภาษณ์] ที่กล่าวว่า “กระบวนการที่จะไปสู่รัฐอิสลามต้องมาด้วยหนทางสันติ และการปกครอง ในแบบอิสลาม เป้าหมายจริงๆ ไม่ได้มีดินแดนที่แน่นอนแต่มองถึงการบริหารมนุษย์ให้อยู่ใน หลักการศาสนา” นอกจากนั้นแล้วในการเผยแพร่สารอิสลามของกลุ่มไอเอสในเชิงปฏิบัตินั้นเหมือนเขา ตั้งตัวเองว่าเป็นรัฐอิสลามนั้นเขาจะทำบทลงโทษเขาคิดว่าเขาเป็นตัวแทนจึงคิดว่าตัวเอง ทำได้ทุกอย่าง แต่ในทางปฏิบัตินั้นไม่เหมือนกับบทลงโทษตามซารีอะห์ซึ่งไอเอสมีการลงโทษ ที่รุนแรงมากและผิดหลักการ ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขในหลักการแห่งศาสนาอิสลาม

5. ผลกระทบของแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองที่คลาดเคลื่อนของกลุ่มขบวนการ เคลื่อนไหวไอเอสที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน

จากการศึกษาถึงความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของไอเอสในการสร้างรัฐอิสลามรัฐอิสลาม ทำให้เกิดผลกระทบที่มีต่อสังคมไทยดังนี้คือ เกิดกระแสการเกลียดกลัวอิสลาม (Islamophobia) อย่างเห็นได้ชัดในประเทศไทย เห็นได้ชัดจากกรณีที่มีการต่อต้านการ สร้างมัสยิดในหลายจังหวัด ทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ ภาพวิธีการที่โหดเหี้ยมของกลุ่มไอเอส ที่มีการแชร์ผ่านสื่อออนไลน์เป็นวงกว้างส่งผลให้คนไทยมีความเข้าใจอิสลามแบบผิด ๆ เพราะบางคนไม่ได้เข้าใจหลักการอิสลามมาแต่เริ่มแรก และผลกระทบอีกประการหนึ่งคือ ฝ่ายความมั่นคงของรัฐเกิดความหวาดระแวงและเฝ้าระวังคนมุสลิมเป็นกรณีพิเศษ เพราะเกรงว่า อิทธิพลของกลุ่มไอเอสจะส่งต่อแนวคิดความรุนแรงมายังประเทศไทย สำหรับผลกระทบของแนวคิด ไอเอสต่อกลุ่มขบวนการก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย จากการศึกษา ทำให้ทราบว่าแนวคิดของไอเอสไม่ได้มีการส่งต่อมายังกลุ่มขบวนการนี้ เนื่องจากจริตและอุดมการณ์ ในการปฏิบัติการของไอเอสไม่เหมือนกันกับกลุ่มขบวนการก่อความไม่สงบในพื้นที่และไม่มีคน ในขบวนการนี้ไปร่วมรบกับไอเอสแต่อย่างใด

บทส่งท้ายและข้อเสนอแนะ

จากข้อสรุปที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในประเด็น สำคัญกับการศึกษาในครั้งนี้คือเพื่อที่จะได้เห็นถึงความสำคัญและทำความเข้าใจบริบททางความคิด ที่มีต่อรัฐอิสลาม หลักคำสอนที่มาจากประวัติศาสตร์สมัยท่านศาสดามุฮัมมัดซึ่งชาวมุสลิมทั่วโลก มีความเชื่อว่าท่านศาสดาถือเป็นตัวแทนจากพระเจ้าและเป็นศาสดาองค์สุดท้ายในศาสนา อิสลาม ในงานวิจัยนี้จึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้คือ ประการที่หนึ่ง สังคมไทยควรที่จะเปิดใจให้กว้าง

เพื่อที่จะรับรู้ถึงข้อเท็จจริงว่าแนวคิดการสร้างรัฐอิสลามที่แท้จริงตามหลักการอิสลามหรือตามแบบฉบับท่านศาสดาเป็นอย่างไร ในขณะที่เดียวกันขบวนการรัฐอิสลามไอเอสมีแนวคิดและแนวปฏิบัติเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับแบบอย่างของท่านศาสดามุฮัมมัด ประการที่สองสังคมมุสลิมในประเทศไทยเองควรที่จะทำการศึกษาและสร้างความเข้าใจให้กับคนไทยในภาพรวมของอิสลามให้มีความเข้าใจ มีการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องของการเกิดขึ้นของรัฐอิสลามที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเอื้ออารี ไม่มีการแบ่งแยกศาสนา ซึ่งตามที่ประวัติศาสตร์การสร้างรัฐอิสลามในสมัยของท่านศาสดาที่แตกต่างกันไปจากขบวนการรัฐอิสลามของกลุ่มไอเอส และประการที่สามคือแหล่งการศึกษาความรู้ในเรื่องอิสลามกับรัฐยังมีความคลาดเคลื่อนจากรูปแบบแห่งข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและมีจำนวนน้อย ดังนั้นในฐานะผู้วิจัยจึงอยากนำเสนอข้อเท็จจริงที่อาจจะเป็นประโยชน์ในการเข้าใจมุมมองทางการเมืองของรัฐอิสลาม ณ ปัจจุบัน และสถาบันการศึกษาในประเทศไทยทั้งในส่วนกลางและในส่วนภูมิภาคโดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งและที่มีลักษณะพหุสังคมของการอยู่ร่วมกันเห็นสมควรที่จะการสนับสนุนส่งเสริมให้มีการศึกษา มีการวิจัยในการสร้างองค์ความรู้ในเรื่องดังกล่าว เพื่อเป็นการเปิดพื้นที่แหล่งข้อมูลให้มีความหลากหลายในสังคมแห่งการเรียนรู้ต่อไป

บรรณานุกรม

- คุรซิด อะห์หมัด. (2541). *อิสลาม: ความหมายและคำสอน* (จรัญ มะลูลีม, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: อิสลามิกอะเคเดมี.
- จรัญ มะลูลีม. (2557). รัฐอิสลามในอิรักและซีเรีย. *จุลสารความมั่นคงศึกษา*, พฤศจิกายน 2557, น.149.
- _____. (2559). โลกมุสลิมกับการก่อการร้าย. *จุลสารความมั่นคงศึกษา*, เมษายน 2559, น.171.
- _____. (2563, 11 กุมภาพันธ์). ศาสตราจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ [บทสัมภาษณ์].
- ศราวุฒิ อารีย์. (2563, 11 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [บทสัมภาษณ์].
- มุสตอฟา อัลลีบาอีย์. (2554). *วิเคราะห์บทเรียนและข้อคิดจากชีวประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด (ค็อลลัลลุลูอะลัยฮิวะซัลลัม)* (ขอซาลี เบ็ญหมัด ผู้แปล). สงขลา: มูลนิธิเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาสังคม.
- มัสลัน มาหามะ. (2551). *อิสลามวิถีแห่งชีวิต*. สงขลา: สถาบันวิจัยระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- คอลีห์ หุสัยน์ อัลอายิด. (2548). *ลัทธิของชนต่างศาสนิกในประเทศอิสลาม* (อุษมาน อิดริส, ผู้แปล). ปัตตานี: วิทยาลัยอิสลามยะลา.
- สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ ประเทศไทย. (2542). *พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทย*. อัลมะดีนะฮ์อัลมุเนาะเราะฮ์: ศูนย์กษัตริย์ฟาฮัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน.
- สามารถ ทองเฟือ. (2562). *อิสลามกับการเมือง*. ปัตตานี: ปาตานีฟอรัม.
- อาทิตย์ ทองอินทร์. (2563, 12 กุมภาพันธ์). อาจารย์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช [บทสัมภาษณ์].

- อนันต์ อมาตยกุล. (2563, 12 กุมภาพันธ์). อดีตอาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล [บทสัมภาษณ์].
อัปเดตรอนิง สื่อแท้, อูสมาน ยูนู, และไฟซอล หะยีอาวัง. (2563, 18 กุมภาพันธ์) อาจารย์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ [สนทนากลุ่ม].
- อิมรอน มะลูลีม. (2536). *มุฮัมมัดศาสดาแห่งอิสลาม*. กรุงเทพฯ: อิสลามมิคอะคาเดมี.
- Bowering, Gerhard. (2013). *The Princeton Encyclopedia of Islamic Political Thought*.
New Jersey: Princeton University Press.
- Esposito, John L. (2003). *The Oxford Dictionary of Islam*. New York: Oxford University
Press.
- Fernando PM Tambunan. (2014). *Sejarah dan Ideologi ISIS (Islamic State of Iraq and
Sham)*. Jakarta, Indonesia: Kajian Ketahanan Nasional, Kekhususan Kajian
Stratejik Intelijen, Program Pascasarjana, Universiti Indonesia, Jakarta.
- Gerges. A. Fawaz. (2014). *ISIS and the Third Wave of Jihadism*. Boston, United States:
University of Boston.
- Hamidullah, Muhammad. (2007). *The Prophet's Establishing A State and His Succession*.
New Delhi: Adam Publishers and Distributors.